

Osobowość osób o orientacji homoseksualnej

Personality of individuals with homosexual orientation

IWONA JANICKA¹, MARCIN KWIATKOWSKI²

Z: 1. Instytutu Psychologii Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi
2. Centrum Usług Psychologiczno-Pedagogicznych BALANCE w Łodzi

STRESZCZENIE

Cel. Przeprowadzone badania miały na celu określenie profilu osobowości oraz różnic dotyczących płci psychologicznej osób homoseksualnych i heteroseksualnych.

Metody. Badaniem objęto 152 osoby. Grupę badawczą stanowiło 59 mężczyzn i 31 kobiet o orientacji homoseksualnej, natomiast kontrolną – 31 mężczyzn i 31 kobiet o orientacji heteroseksualnej. Zastosowano Inwentarz Osobowości NEO-FFI Costy i McCrae oraz Inwentarz Płci Psychologicznej wg Kuczyńskiej.

Wyniki. Wyniki badań ujawniły różnice w profilach osobowości osób homo- i heteroseksualnych obojga płci. Kobiety homoseksualne charakteryzują się wyższym poziomem neurotyczności oraz sumienności niż kobiety heteroseksualne ($p = 0,001$). Homoseksualni mężczyźni cechują się istotnie wyższym poziomem sumienności niż heteroseksualni ($p = 0,018$). Osoby homoseksualne częściej reprezentują androgyniczny typ płci psychologicznej, co wiąże się ze spostrzeganiem siebie w kategoriach społecznie przypisanych zarówno mężczyznom, jak i kobietom.

Wnioski. Można wskazać na różnice wybranych wymiarów osobowości u osób o orientacji homo- i heteroseksualnej. Wyniki wymagają weryfikacji na podstawie badań większej grupy osób.

SUMMARY

Objectives. The study was aimed at outlining homo- and heterosexual individuals' personality profiles, as well as differences concerning their psychological gender.

Method. The total of 152 respondents participated in the study. The homosexual orientation group consisted of 59 men and 31 women, while the control group representing heterosexual orientation included 31 men and 31 women. The Costa and McCrae NEO-FFI and the Psychological Gender Questionnaire by Kuczyńska were used.

Results. In both genders personality profiles were found to differ depending on the respondent's sexual orientation. Homosexual women as compared to heterosexual females were characterized by higher neuroticism and conscientiousness ($p = 0.001$). The level of conscientiousness was also significantly higher in homosexual men than in their heterosexual counterparts ($p = 0.018$). Homosexual individuals more often represent the androgynic type of psychological gender, associated with their self-image including characteristics socially attributed both to males and females.

Conclusions. Some personality dimensions were found to differentiate between individuals with homo- or heterosexual orientation. The findings require verification in further study on a more numerous sample.

Słowa kluczowe: homoseksualizm / osobowość / płeć

Key words: homosexuality / personality / gender

Pojęcie homoseksualizm pochodzi z połączenia greckiego słowa *homolos* – jednakowy, taki sam z łacińskim *sexualis* – płciowy. Najczęściej pojęciem tym określane jest pęd płciowy skierowany do osób tej samej płci [1, 2, 3, 4]. W ramach homoseksualizmu wyróżnia się również efebofiliię – czyli związek starszego mężczyzny i chłopca, koro-filiię – związek starszej kobiety z dziewczyną i miłość lesbijską odnosząca się do związku dwóch kobiet.

Obecnie w większości krajów, również w Polsce podejmowane są dyskusje dotyczące oceny związków homoseksualnych i ich wpływu na życie jednostki i społeczeństwa. Zwraca się uwagę na promiskuityzm dużej części homoseksualistów, który oznacza częste zmiany partnerów seksualnych w związkach opartych nie na uczuciu, a także wielość kontaktów seksualnych [5]. To poszukiwanie i mnożenie kontaktów seksualnych może wynikać z poczu-

cia osamotnienia i izolacji [1] lub z pragnienia ukrycia swego „homo, co w przypadku stałego związku i wspólnego zamieszkiwania jest bardzo trudne” [2, s. 141]. Walka o legalizację związków homoseksualnych zdaje się zaprzeczać tym argumentom z uwagi na to, że większość homoseksualistów dąży do trwałych więzi emocjonalnych z wybranym partnerem. Chce je budować na podstawach emocjonalnej bliskości gwarantującej jednocześnie wzajemną opiekę i troskę o wspólną przyszłość. Niektóre kraje (Dania, Norwegia, Niemcy), wyszły naprzeciw tym potrzebom traktując związki homoseksualne na równi z małżeńskimi. W Belgii i Francji homoseksualne pary mogą zawrzeć tzw. pakt cywilny, dający im takie same prawa i przywileje jak małżeństwu. W Holandii, Hiszpanii, Kanadzie i w Anglii zezwala się na śluby cywilne gejów i lesbijek, natomiast w Szwecji od 2006 r. wprowadzono, do liturgii kościoła

ewangelicko-luterańskiego, akt błogosławieństwa dla par homoseksualnych, które zawarły związek partnerski.

Najnowsze badania dotyczą określania jakości i perspektyw związków homoseksualnych. Okazuje się, że związki lesbijek i gejów są różne, nie można tu stosować analogii wynikającej z tego, że są to związki homoseksualne. Jedyne podobieństwo to preferowanie tej samej płci w wyborze partnera. Lesbijki, w przeciwieństwie do gejów, są mniej demonstracyjne w ujawnianiu swoich preferencji seksualnych i wywołują mniejszą dezaprobatę społeczną. L.A. Kurdek zbadała 80 par gejów i 53 pary lesbijskie w celu porównania jakości ich związków. Zadowolenie ze związku określono biorąc pod uwagę cztery wymiary: różnice indywidualne, stosunek do związku, rozwiązywanie konfliktów i społeczne wsparcie. Okazało się, że lesbijki miały bardziej pozytywny stosunek do swego związku i większą z niego satysfakcję w porównaniu z gejami [6].

Homoseksualizm wciąż budzi zainteresowanie badaczy nie tylko w kontekście legalizacji związków partnerskich, ale również ich predyspozycji do bycia rodziną. Pierwszymi krajami, które zezwoliły na pełnoprawną adopcję parom homoseksualnym, były Holandia, Szwecja, Hiszpania i Belgia. Najnowsze badania Eurostatu, z 2004 r., wskazują, że w Unii Europejskiej 40 tys. rodzin stanowią rodziny homoseksualne. Badacze ze Szwecji podkreślają, że tego typu rodziny powinny uwzględniać więcej niż dwoje rodziców. Opiekę nad dzieckiem należy powierzyć nie tylko rodzicom adopcyjnym (w tym przypadku parze homoseksualnej), ale również biologicznym.

Biorąc pod uwagę wspomniane zmiany, ważne jest nieklasyfikowanie ludzi na homo- czy heteroseksualnych, ale badanie ich efektywności w pełnieniu ważnych ról życiowych. Stąd należy analizować cechy osobowości jako te, które mogą wpływać na zachowania jednostki o różnych preferencjach seksualnych.

Osobowość homoseksualistów

Osobowość kształtuje się pod wpływem czynników biologicznych, środowiskowych, jak również oddziaływań społecznych. Badania wskazują, że charakterystyczne cechy osobowości gejów i lesbijek zauważalne są już w dzieciństwie. U chłopców obserwuje się cechy feminizacji psychicznej, która polega na wybieraniu zabawek i zabaw charakterystycznych dla dziewczynek, unikaniu towarzystwa chłopców, typowo chłopięcych zabaw i aktywności fizycznej. Odpowiednio lesbijki w dzieciństwie przejawiają cechy maskulinizacji – podejmowały aktywność charakterystyczną dla chłopców [7].

Badanie profilów osobowości wskazuje na wymiary istotnie różnicujące osoby homo- od heteroseksualnych. Gejów i lesbijki wyróżnia, od osób heteroseksualnych, nonkonformizm oraz płć rodzaju – homoseksualni mężczyźni są mniej związani z osobowością męską, a lesbijki z osobowością kobiecą. Ponadto, lesbijki mają niższy wskaźnik łagodności (są mniej delikatne, wrażliwe, prospołeczne), a wyższy dominacji w porównaniu z kobietami heteroseksualnymi. Nie stwierdzono różnic w poziomie stabilności emocjonalnej, zamartwiania się i napięcia. Geje są mniej stabilni emocjonalnie i mają większe tendencje do zamartwiania się i napięcie, są bardziej łagodni, pomocni, mają niższy wskaźnik dominacji osiągnięć. Natomiast lesbijki

odwrotnie, są bardziej stabilne emocjonalnie oraz mniej skłonne do zamartwiania się i napięcie [8].

Okazuje się, że fakt bycia homoseksualistą wiąże się z odczuwaniem homoseksualnych stereotypów zachowania. Jest to dodatkowo wzmacniane przez grupę społeczną. W sytuacji, gdy grupa wie, że mężczyzna jest homoseksualistą, to odbiera go jako bardziej kobiecego i delikatnego, niż wtedy, gdy nie zna jego orientacji seksualnej [9].

Przynależność do grupy nieaprobowanej społecznie wpływa na zdrowie geja. Wiąże się z obniżonym dobrostanem psychicznym i wysokim odczuwaniem trudności. Bycie gejem jest niezwykle i z reguły nieakceptowane społecznie, co w konsekwencji może powodować negatywny odbiór własnej osoby. Posiadanie takiej negatywnej tożsamości przejawia się, zgodnie z badaniami [10], niską samooceną, złym samopoczuciem oraz wysokim wskaźnikiem stanu zagrożenia.

Na osobowość geja znaczący wpływ wywierają trzy wymiary: więzi społeczne w grupie, ujawnienie siebie jako geja oraz kulturowy brak akceptacji. Szczególnie ważne są więzi społeczne w grupie gejów. Okazuje się, że uczestnictwo w grupie podobnej jest związane z pozytywną tożsamością. Społeczność gejojska daje jednostce wsparcie oraz zwiększa pozytywny odbiór własnej osoby. Drugi czynnik wpływający na osobowość geja to nieskrywanie swojej orientacji seksualnej. Bycie widocznym gejem związane jest z charakterystycznym ubiorem, noszeniem symboli, biżuterii i mówieniem innym ludziom o sobie. Ci ujawniający się, jednocześnie określają się jako członkowie grupy gejojskiej, od której uzyskują wsparcie społeczne. Wpływa to na pozytywne odczucia o samym sobie. Z drugiej strony takie odkrycie swojej homoseksualności stanowi deklarację na całe życie i jest wstydlive. Geje czują się odrębni od innych, nie widzą innych cech w sobie, tylko cechy geja. Ta odrębność prowadzi do awersji w stosunku do siebie, co z kolei wpływa na niską samoocenę, gorsze samopoczucie i zwiększa stan zagrożenia. Trzeci badany wymiar to kulturowy brak akceptacji. Określenie gej ma pejoratywne znaczenie. Nawet osoby, które są gejami, nie akceptują tego. Okazuje się, że posiadanie tożsamości geja, a jednocześnie unikanie dezaprobaty kulturowej oraz zmniejszanie swej widoczności są właściwymi ścieżkami do pozytywnego odbioru swojej własnej osoby. Szczególnie brak kulturowej akceptacji pozostawia ślad na mentalnym zdrowiu gejów [10].

Osobowość a płć

Socjalizacja wpływa na różnicowanie zachowań jako kobiecych i męskich. Traktowanie płci jako kategorii dwubiegunowej sprawia, że piętnuje się formy aktywności i ekspresji nieprzystające do społecznie przyjętych norm męskości i kobiecości. Wyróżniono cztery typy osobowości niezależnie od płci biologicznej [11]:

1. osobowość męską, charakteryzującą się stosunkowo wysokim poziomem dominacji, agresywności, aktywności, jak również egocentryzmu i konserwatyizmu;
2. osobowość kobiecą, cechującą się wysokim poziomem przyjacielskości, potrzebą bycia w grupie, rozmów z innymi, konformizmem, podporządkowaniem się;
3. osobowość androgyniczną, przejawianą wyższym poziomem socjalizacji i postaw prospołecznych, dąże-

niem do budowania uczciwych i równych więzi, uspołecznieniem, pogodą, ale też dążeniem do dominacji;

4. osobowość niezróżnicowaną cechującą się niskim poziomem socjalizacji i dominacji, negatywną samooceną, wyalienowaniem, podatnością na stres i depresję oraz chwiejnością uczuciową i neurotyzmem.

Za androgyniczne uznaje się takie osoby, u których występuje wysokie nasilenie zarówno cech kobiecych jak i męskich, natomiast nieokreślone seksualnie to te, u których pojawia się niski poziom wspomnianych cech [11].

Dotychczasowe badania sugerują, że różnice dotyczą przede wszystkim tożsamości płciowej. Stwierdzono, że homoseksualne kobiety osiągają niższe wskaźniki kobiecości i wyższe męskości niż kobiety heteroseksualne. Natomiast geje ujawniają odwrotne tendencje – są bardziej kobiece, a mniej męscy. Ocenia się więc, że homoseksualnie zorientowane kobiety mają więcej cech męskich natomiast mężczyźni mają więcej cech kobiecych, w porównaniu, odpowiednio, z osobami o orientacji heteroseksualnej [8].

Podstawowe teorie psychologiczne reprezentują różnie podejścia do genezy tożsamości płciowej jednostki. Zgodnie z podejściem psychoanalitycznym popęd seksualny zdeterminowany jest czynnikami biologicznymi i odgrywa (wraz z popędem śmierci) główną rolę w kształtowaniu się osobowości. Osobowość rozwija się na skutek dokonujących się zmian, biologicznych, w tym hormonalnych, innych u kobiety i mężczyzny. Zgodnie z teoriami społecznego uczenia się proces kształtowania się tożsamości płciowej uwarunkowany jest czynnikami społeczno-kulturowymi, czyli wytworzonymi w danej kulturze modelami ról płciowych rozumianych jako „ogół cech, zachowań i zadań właściwych dla przedstawicieli jednej bądź drugiej płci” [12, s. 34]. Ważną rolę odgrywają tu wzorce społeczne, które przejmowane są w procesach naśladowania, modelowania i identyfikacji. Podejście poznawczo-rozwojowe proponuje dwa modele rozwoju ról płciowych: stadialny, wg którego kształtowanie się ról płciowych odbywa się dzięki przechodzeniu przez 3 stadia – tożsamości płciowej, ciągłości i niezmienności oraz schematu. Schemat to „struktura poznawcza, która nadaje spostrzeganiu organizację i kierunek” [13, s. 192]. Przystosowane schematy stanowią rodzaj wskaźnika męskości i kobiecości i pomagają jednostce ocenić w jakim stopniu pasuje do nich. Zespół zaburzonej identyfikacji z własną płcią prowadzi do trudności w kontaktach interpersonalnych, ale również może przyczyniać się do poważniejszych konsekwencji, takich jak: orientacja homoseksualna, biseksualna, a nawet do zachowań dewiantycznych – pedofilii, transwestytyzmu, ekshibicjonizmu [5].

CEL

Celem badań było porównanie osobowości osób o orientacji homo- i heteroseksualnej, z uwzględnieniem ich płci psychologicznej oraz wskazanie na ewentualne zależności między orientacją homoseksualną kobiet i mężczyzn a ich płcią psychologiczną.

Postawiono następujące pytania badawcze:

1. Czy cechy osobowości różnicują osoby o orientacji homo- i heteroseksualnej?
2. Czy płeć psychologiczna różnicuje osoby o orientacji homo- i heteroseksualnej?

3. Czy istnieje zależność między orientacją seksualną kobiet a płcią psychologiczną?

4. Czy istnieje zależność między orientacją seksualną mężczyzn a płcią psychologiczną?

METODY

Orientacja seksualna badanych oceniana była przy pomocy specjalnie przygotowanej ankiety oraz w oparciu o ich bezpośrednią deklarację. W badaniu zastosowano Inwentarz Osobowości NEO-FFI P.T. Costy i R.R. McCrae'a w adaptacji polskiej P. Szczepaniaka, M. Śliwińskiej, J. Strelaua i B. Zawadzkiego, oraz Inwentarz Płci Psychologicznej A. Kuczyńskiej.

Kwestionariusz NEO-FFI uwzględnia pięć cech osobowości: neurotyczność, ekstrawersję, otwartość na doświadczenie, ugodowość i sumienność. Wymiary charakteryzujące poszczególne cechy osobowości mają ponadkulturowy, ponaddemograficzny i strukturalnie najbardziej ogólny charakter. Metoda ta wszechstronnie różnicuje osobowość wskazując na właściwości indywidualne, zapewnia jej integracyjny i opisowy model [14, 15].

Inwentarz Płci Psychologicznej (IPP) jest narzędziem, które skonstruowane zostało w celu określenia reprezentowanego przez jednostkę typu płci psychologicznej. IPP pozwala ocenić w jakim stopniu obraz własnej osoby pozostaje pod wpływem kulturowych definicji męskości i kobiecości. W skład inwentarza wchodzi trzy skale: męskości, kobiecości, neutralna [16].

OSOBY BADANE

Badaniem objęto 152 osoby (62 kobiety i 90 mężczyzn). Grupę badawczą stanowiło 59 mężczyzn i 31 kobiet o orientacji homoseksualnej, natomiast kontrolną – 31 mężczyzn i 31 kobiet o orientacji heteroseksualnej. Grupa homoseksualnych mężczyzn okazała się bardziej dostępna do badań, niż grupa homoseksualnych kobiet, stąd ta pierwsza liczy więcej osób badanych niż druga. Grupy były porównywalne pod względem wieku i wykształcenia. Średnia wieku dla mężczyzn homoseksualnych wynosiła 25,7 i dla kobiet 23,7 lat, a dla heteroseksualnych mężczyzn – 24,5 i dla kobiet 22,5 lat. W obu grupach dominowały osoby z wykształceniem średnim i wyższym (95% osób o orientacji homoseksualnej i 100% o orientacji heteroseksualnej).

WYNIKI

Porównanie profilów osobowości osób homo- i heteroseksualnych prezentują tabl. 1 i 2. Wyniki opracowano za pomocą statystyki t-Studenta.

Wyniki przedstawione w tabl. 1 wskazują na istotne statystycznie różnice pomiędzy kobietami homo- i heteroseksualnymi, odnośnie neurotyczności ($p = 0,001$) oraz sumienności ($p = 0,001$). Kobiety homoseksualne okazały się bardziej neurotyczne niż heteroseksualne (średnia, $M = 16,77$). U tych pierwszych spodziewać się można występowania objawów niezrównoważenia, lękowych, depresyjnych,

Tablica 1. Porównanie średnich wymiarów osobowości kobiet homo- i heteroseksualnych

Wymiary osobowości	Orientacja	Średnia (M)	Odchylenie standardowe	t-Studenta	p
Otwartość	homoseksualna	30,93	5,99	1,43	0,157
	heteroseksualna	28,80	5,59		
Ugodowość	homoseksualna	26,83	6,02	0,15	0,875
	heteroseksualna	26,61	4,82		
Neurotyczność	homoseksualna	26,93	8,53	5,59	0,001
	heteroseksualna	16,77	5,20		
Ekstrawersja	homoseksualna	27,73	6,85	-0,43	0,663
	heteroseksualna	28,38	4,62		
Sumiennosc	homoseksualna	30,20	7,60	5,01	0,001
	heteroseksualna	22,06	4,83		

nadwrażliwości, impulsywności, samokrytycyzmu, a nawet zachowań agresywnych. Kobiety homoseksualne charakteryzuje również wyższa sumiennosc (M = 30,20) niż heteroseksualne (M = 22,06). Lesbijki przejawiają perfekcjonizm lub hedonistyczne nastawienie do życia oraz ujawniają takie cechy, jak: kompetencja, skłonność do porządku, obowiązkowość, dążenie do osiągnięć, samodyscyplina, rozważność, rzetelność. Prezentowane dane korespondują z wynikami badań [8], które wskazują na większą dominację i niezależność kobiet homoseksualnych. K. Imieliński uznał, że u kobiet o orientacji homoseksualnej spotyka się wygórowane potrzeby uczuciowe, rozbudowany romantyzm, wyrafinowaną intymność i przypisuje się im wyższy poziom dominacji w porównaniu z kobietami heteroseksualnymi [3]. Ponadto w raporcie Narodowej Organizacji Pomocy Zdrowotnej dla lesbijek z 1998 r. podkreślono, że lesbijki są bardziej zagrożone depresją, doświadczały jej już w wieku dojrzewania i wczesnej dorosłości, występują u nich częściej myśli samobójcze oraz odczuwanie niepokoju i strachu. Wyniki odnośnie pozostałych wymiarów osobowości obejmujących otwartość, ugodowość oraz ekstrawersję, należy uznać za porównywalne, nie różnicują one badanych kobiet.

Tablica 2. Porównanie średnich wymiarów osobowości mężczyzn homo- i heteroseksualnych

Wymiary osobowości	Orientacja	Średnia (M)	Odchylenie standardowe	t-Studenta	p
Otwartość	homoseksualna	31,03	6,57	-1,67	0,097
	heteroseksualna	33,39	5,70		
Ugodowość	homoseksualna	26,68	5,59	0,22	0,827
	heteroseksualna	26,42	5,04		
Neurotyczność	homoseksualna	23,23	8,55	-0,66	0,506
	heteroseksualna	24,39	6,08		
Ekstrawersja	homoseksualna	29,79	7,08	-0,16	0,874
	heteroseksualna	30,03	6,36		
Sumiennosc	homoseksualna	28,98	8,14	2,41	0,018
	heteroseksualna	25,13	4,80		

Na podstawie wyników przedstawionych w tabl. 2 okazuje się, że jedynie sumiennosc istotnie różnicuje mężczyzn homo- i heteroseksualnych (p = 0,018). Mężczyźni homo-

seksualni uzyskali wyższe wyniki (M=28,98) niż mężczyźni heteroseksualni (M = 25,13), co oznacza, że u tych pierwszych ujawniać się mogą podobne cechy jak u wspomnianych wcześniej lesbijek. Nie stwierdzono istotnych różnic w pozostałych skalach, takich jak: otwartość, ugodowość, neurotyczność, ekstrawersja.

Dalsze analizy dotyczyły porównania cech męskich i kobiecych u osób homo- i heteroseksualnych. Wyniki dla kobiet homo- i heteroseksualnych prezentuje tabl. 3, natomiast dla mężczyzn tabl. 4.

Tablica 3. Porównanie średnich wyników uzyskanych w skalach męskości i kobiecości przez kobiety homo- i heteroseksualne

Skala	Orientacja	Średnia (M)	Odchylenie standardowe	t-Studenta	p
Skala męskości	heteroseksualna	49,61	9,23	-0,12	0,906
	homoseksualna	49,83	5,26		
Skala kobiecości	homoseksualna	54,03	6,88	2,77	0,008
	heteroseksualna	49,58	5,86		

Wyniki dotyczące kobiet homo- i heteroseksualnych wskazują na istnienie istotnych różnic w skali kobiecości (p = 0,008). Kobiety homoseksualne uzyskały wyższe wyniki w skali kobiecości (M=54,03) niż heteroseksualne (M = 49,58). W skali męskości wyniki nie wskazują na istnienie różnic istotnych statystycznie. Zgodnie z badaniami [8], kobiecość powinna dominować u kobiet heteroseksualnych, natomiast męskość u homoseksualnych. Uzyskany obraz może wynikać z tendencji w kierunku maskulinizacji współczesnych heteroseksualnych kobiet. Obecnie pełnią one coraz więcej zadań, społecznych i zawodowych, często wykraczających poza role związane z płcią [17]. Natomiast ujawnianie cech kobiecych u lesbijek może wynikać ze skrywania swej orientacji seksualnej, czy też z kulturowego braku akceptacji [10]. W społeczeństwie polskim lesbijki są mniej widoczne, co również sugerował ich mniejszy niż gejów udział w tym badaniu.

Tablica 4. Porównanie średnich wyników, uzyskanych w skalach męskości i kobiecości, przez mężczyzn homo- i heteroseksualnych

Skala	Orientacja	Średnia (M)	Odchylenie standardowe	t-Studenta	p
Skala męskości	homoseksualna	52,39	9,71	2,94	0,004
	heteroseksualna	47,71	5,37		
Skala kobiecości	homoseksualna	55,83	7,37	4,70	0,001
	heteroseksualna	48,61	5,95		

Mężczyźni homo- i heteroseksualnych istotnie różnicuje wymiar męskości (p = 0,004) jak i kobiecości (p = 0,001). Mężczyźni homoseksualni uzyskali wyższe wyniki w skali męskości (M = 52,39) i kobiecości (M = 55,83), niż heteroseksualni (w skali męskości – M = 47,71; w skali kobiecości – M = 48,61). Należy sądzić, że mężczyźni homoseksualni określają się poprzez cechy kulturowo przypisanymi kobietom, jak również cechami kulturowo przypisanymi

mężczyznom. Wskazuje to, zgodnie z wcześniejszymi wynikami badań, że mężczyźni homoseksualni przejawiają cechy androgyniczne.

Kolejną analizowaną cechą był rozkład typów płci psychologicznej w badanych grupach. Wyniki analizy statystycznej, przeprowadzonej z wykorzystaniem testu χ^2 , w poszczególnych grupach, przedstawiają tabl. 5 i 6.

Tablica 5. Rozkład typów płci psychologicznej w grupie badanych kobiet

Typ płci	Orientacja	N	%	χ^2	p
Kobieca kobieta	homoseksualna	9	29,0%	7,67	0,055
	heteroseksualna	5	16,1%		
Męska kobieta	homoseksualna	5	16,1%		
	heteroseksualna	15	48,4%		
Kobiety nieokreślone seksualnie	homoseksualna	6	19,4%		
	heteroseksualna	3	9,7%		
Osoby androgyniczne	homoseksualna	11	35,5%		
	heteroseksualna	8	25,8%		

Tablica 6. Rozkład typów płci psychologicznej w grupie badanych mężczyzn

Typ płci	Orientacja	N	%	χ^2	p
Kobiecego mężczyzna	homoseksualna	10	16,9%	14,51	0,002
	heteroseksualna	4	12,9%		
Męski mężczyzna	homoseksualna	9	15,3%		
	heteroseksualna	9	29,0%		
Mężczyźni nieokreśleni seksualnie	homoseksualna	6	10,2%		
	heteroseksualna	11	35,5%		
Osoby androgyniczne	homoseksualna	34	57,6%		
	heteroseksualna	7	22,6%		

Na podstawie uzyskanych wyników nie można stwierdzić istnienia zależności pomiędzy orientacją seksualną kobiet a typem płci psychologicznej ($p=0,055$). Natomiast zaznaczają się określone tendencje reprezentatywności płci dla kobiet homo- i heteroseksualnych. Typ kobieca kobieta prezentuje 29% lesbijek, podczas gdy kobiety heteroseksualne jedynie w 16,1%. Kobiety heteroseksualne częściej określały się poprzez cechy przypisane typowi męska kobieta (48,4%), niż kobiety homoseksualne (16,1%). Ekspozycja cech typowych dla zachowań heteroseksualnych może świadczyć o tym, że lesbijki w ten sposób skrywają swoje tendencje seksualne w obawie przed dezaprobatą społeczną, przez co trudniej je zidentyfikować w porównaniu z gejami. Potwierdzają to kolejne wyniki wskazujące, że bardziej reprezentatywna pod względem nieokreślenia seksualnego jest grupa kobiet homoseksualnych (19,4%), niż heteroseksualnych (9,7%). Podobnie androgyniczność częściej reprezentowana jest w grupie kobiet homoseksualnych (35,5%), niż heteroseksualnych (25,8%). Stąd należy wnioskować, że u lesbijek występuje względna równowaga między nasileniem cech męskich i kobiecych.

Przeprowadzone analizy ujawniły występowanie zależności ($p = 0,002$) pomiędzy orientacją seksualną a prezen-

towanym typem płci psychologicznej przez mężczyzn homo- i heteroseksualnych. Znaczna większość mężczyzn homoseksualnych prezentuje typ androgyniczny (57,6%), tzn. o wysokim poziomie zarówno cech męskich jak i kobiecych, podczas gdy typ ten charakterystyczny jest jedynie dla 22,6% mężczyzn heteroseksualnych. Mężczyźni nieokreśleni seksualnie (czyli o niskim poziomie zarówno cech męskich jak i kobiecych) stanowią 10,2% przebadanych homoseksualistów i aż 35,5% mężczyzn heteroseksualnych. Różnice pomiędzy mężczyznami homo- i heteroseksualnymi można stwierdzić odnośnie typu męski mężczyzna, który prezentuje 15,3% homoseksualistów i aż 29% heteroseksualnych mężczyzn oraz odnośnie typu kobiecy mężczyzna, który prezentuje 16,9% homoseksualnych mężczyzn i 12,9% heteroseksualnych. Uzyskane wyniki potwierdzają badania [8] wskazujące, że mężczyźni homoseksualni mają więcej cech kobiecych i mniej męskich w porównaniu z mężczyznami o orientacji heteroseksualnej.

Należy jednak pamiętać o tym, że powyższe wyniki służą tylko poznaniu pewnego aspektu płci psychologicznej i pozwalają ocenić, w jakim stopniu obraz własnej osoby pozostaje pod wpływem kulturowych definicji męskości i kobiecości.

OMÓWIENIE

Rezultaty z przeprowadzonych badań pozwalają wskazać na różnice wybranych wymiarów osobowości u osób o orientacji homo- i heteroseksualnej. Stwierdzono wyższy poziom neurotyczności i sumienności u kobiet o orientacji homoseksualnej. Należy wnioskować, że występująca wyższa u lesbijek, niż u kobiet heteroseksualnych, neurotyczność może wynikać z zagrożenia obrazu własnej osoby, niskiej samooceny, niepewności i nieadekwatności społecznej. Znajduje to potwierdzenie również w badaniach Frable i wsp. [10]. Cechy związane z sumiennością wskazują na osobowość lesbijek, bardziej męską niż kobiecą [8]. Natomiast wysoki poziom sumienności u mężczyzn homoseksualnych może wykluczać bezwzględną przewagę u nich cech kobiecych.

Stwierdza się różnice, u kobiet i mężczyzn, w ujawnianiu swej inności seksualnej. Wynikają one z faktu, że kobieta lesbijka jest mniej widoczna i mniej nieakceptowana społecznie w przeciwieństwie do mężczyzny – geja. Dzieje się tak, ponieważ mężczyzna homoseksualny jest postrzegany i traktowany przez społeczeństwo jako gej, stąd bardziej czuje się wyizolowany i nie widzi w sobie innych cech, tylko cechy geja [10].

Dotychczasowe wyniki wskazują, że kobiecość dominuje u kobiet heteroseksualnych, a nie u homoseksualnych, natomiast męskość wyraźniej dotyczy mężczyzn heteroseksualnych niż homoseksualnych [8, 11]. W badaniach własnych uzyskano wyższe wyniki w Skali Kobiecości u kobiet homoseksualnych, niż heteroseksualnych. Można to tłumaczyć skrywaniem swych cech męskich u lesbijek oraz wysokim poziomem maskulinizacji współczesnych, heteroseksualnych kobiet [17], ich dominacją nad mężczyznami w różnych sferach aktywności [18]. Z kolei męskość, jak i kobiecość okazały się bardziej typowe dla mężczyzn homoseksualnych, niż heteroseksualnych. Potwierdzają to

wyniki wskazujące na zależność pomiędzy orientacją seksualną a prezentowanym typem płci psychologicznej przez mężczyzn homo- i heteroseksualnych ($p = 0,002$). Zdecydowana większość mężczyzn homoseksualnych w porównaniu z heteroseksualnymi prezentuje typ androgyniczny.

Określone cechy osobowości u osób homoseksualnych mogą wyznaczać ich zachowania związane ze skrywaniem lub nieskrywaniem swojej orientacji seksualnej, poziomem kulturowej akceptacji oraz więzi społecznych obejmujących również jakość związków lesbijek i gejów. Natomiast różnice dotyczące płci psychologicznej homo- i heteroseksualnych kobiet i mężczyzn stają się mniej wyraźne. Obserwowany obecnie, we współczesnym społeczeństwie, egalitaryzm płci [19], prowadzi do nowego wymiaru feminizmu nie doktrynalnego, ale bardziej pragmatycznego w swojej wymowie. Maskulinizacja współczesnych kobiet heteroseksualnych zaciera różnice, między nimi a homoseksualnymi, odnośnie płci rodzaju. Mężczyźni funkcjonują w kulturze, gdzie coraz więcej zadań bierze na siebie kobieta. Psychologowie prognozują, że również mężczyźni coraz bardziej będą ukierunkowani na swoje emocje. Pojawia się nowa jakość męskości – o większej wrażliwości, bardziej otwartych oraz pozbawionych bezwzględnej dominacji w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Prowadzi to do ujawniania się, u mężczyzn heteroseksualnych, również cech kobiecych.

Przedstawione w tym artykule wyniki badań wymagają dalszej weryfikacji w większej grupie badawczej.

WNIOSKI

1. Stwierdzono, że kobiety homoseksualne cechują się wyższym poziomem neurotyczności niż kobiety heteroseksualne ($t = 5,59$; $p = 0,001$). Lesbijki ujawniają większe niezrównoważenie, a nawet tendencje lękowe, agresywne, depresyjne oraz nadwrażliwość, impulsywność i samokrytycyzm. W wymiarze osobowości – sumienność, której cechy to: kompetencja, skłonność do porządku, obowiązkowość, dążenie do osiągnięć, samodyscyplina, rozważność i rzetelność, lesbijki, jak i mężczyźni homoseksualni, uzyskali wyższe wyniki niż odpowiednio kobiety i mężczyźni heteroseksualni. Różnice okazały się istotne statystycznie w porównywanych grupach kobiet ($t = 5,01$; $p = 0,001$), jak i mężczyzn ($t = 2,41$; $p = 0,018$).
2. Zaznaczają się określone tendencje reprezentatywności płci dla kobiet homo- i heteroseksualnych. Bardziej reprezentatywna pod względem nieokreślenia seksualnego, zwłaszcza androgyniczności, jest grupa kobiet homoseksualnych, w porównaniu z heteroseksualnymi. U les-

bijek występuje względna równowaga między nasileniem cech męskich i kobiecych.

3. Zależności między orientacją seksualną mężczyzn a typem płci psychologicznej okazały się istotne statystycznie ($p = 0,002$). U większości mężczyzn homoseksualnych dominują cechy kobiece lub androgyniczne, co dotyczy wyraźnie mniejszego udziału mężczyzn heteroseksualnych.

PIŚMIENNICTWO

1. Augustyn J. Homoseksualizm a miłość. Kraków: WAM; 1997.
2. Boczkowski K. Homoseksualizm. Warszawa: PZWL; 1988.
3. Imieliński K. Zaburzenia psychoseksualne. Warszawa: PZWL; 1973.
4. La Haye TF. Homoseksualizm: co każdy powinien o nim wiedzieć? Lublin: Pojednanie; 1994.
5. Lew-Starowicz Z. Seks nietypowy. Warszawa: PWN; 1988.
6. Kurdek LA. Differences between gay and lesbian cohabiting couples. *J Soc Personal Relation* 2003; 20 (4): 411–36.
7. Lew-Starowicz Z, Lew-Starowicz M. Homoseksualizm. Warszawa: PWN; 1999.
8. Duckitt JH, Du Toit L. Personality profiles of homosexual men and women. *J Psychology* 2001; 123 (5): 497–505.
9. Weissbach TA, Zagnon G. The effect of deviant group membership upon impressions of personality. *J Soc Psychology* 1975; 95: 263–7.
10. Frable DE, Wortman C, Joseph J. Predicting self-esteem, well-being, and distress in a cohort of gay men: the importance of cultural stigma, personal visibility, community networks, and positive identity. *J Personality* 1997; 65: 599–625.
11. Bem SL. Męskość – kobiecość. O różnicach wynikających z płci. Gdańsk: GWP; 2000.
12. Harwas-Napierała B. Rozwój tożsamości płciowej dzieci i młodzieży. *Problemy Rodziny* 1999; 2–3: 33–41.
13. Brannon L. Psychologia rodzaju. Gdańsk: GWP; 2002.
14. John OP. The Big Five factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language in questionnaires. W: Parvin LA, red. *Handbook of Personality: Theory and Research*. New York: Guilford Press; 1990: 66–100.
15. Zawadzki B, Strelau J, Szczepaniak P, Śliwińska M. Inwentarz Osobowości NEO – FFI Costy i Mc Crae, adaptacja polska. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego; 1998.
16. Kuczyńska A. Płeć psychologiczna. Podstawy teoretyczne, dane empiryczne, narzędzie pomiaru. *Przeegl Psychologiczny* 1992; 2: 43–50.
17. Hill PB, Kopp J. Familiensoziologie – Grundlagen und theoretische Perspektiven. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag; 2002.
18. Melosik Z. Kryzys męskości w kulturze współczesnej. Poznań: Wydawnictwo Wolumin; 2002.
19. Frazier SH. Psychotrends. *Psychology Today* 1994; 27 (1): 32–9.

*Adres: Dr hab. Iwona Janicka, Instytut Psychologii Uniwersytetu Łódzkiego,
ul. Smugowa 10/12, 91-433 Łódź, e-mail: i.janicka@wp.pl*